

Skogsägarens rättigheter och skyldigheter

Vid gallringsavverkning skall man lämna minst den mängd utvecklingsdugligt trädbestånd som lagen förutsätter, jämt fördelat på objektet. En förnyelseavverkning medför också förnyelseplikt, vilket innebär en skyldighet att inom den tid som lagen förutsätter få till stånd ett plantbestånd som uppfyller lagens krav. Rekommendationerna för skogsvård hjälper att välja ett gallringssätt och en förnyelsemetod som passar de egna målen för skogen. Bild: © Maria Lindén.

Att äga skog för med sig både rättigheter och skyldigheter. Hur man kan använda skogen styrs och begränsas av skogslagen och flera andra lagar. Inom ramen för rättsnormerna har skogsägaren vidsträckt rättigheter och möjligheter att handla i enlighet med sina mål. Också förbindelser som skogsägaren gjort, såsom skogscertifiering eller jordlegoavtal, inverkar på användningen av skogen.

Sammandrag

- Skogsägaren har inom ramen för lagstiftningen möjlighet att använda eller skydda sin skog in enligt med sina mål.
- Av de rättsnormer som styr skogen är följande centrala: skogslagen och precisering av denna i skogsförordningen, naturvårdslagen, vattenlagen, lagen om bekämpning av skogsskador, fornminneslagen och tillstånd för miljöåtgärder enligt bygglagen.
- Allemansrätten ger möjlighet till rekreationsanvändning i skogen utan skogsägarens tillstånd. Skogsägaren kan ge tillstånd till rekreationsanvändningen utöver det som allemansrätten tillåter, bland annat till jakt.
- Rättigheter och skyldigheter uppstår för skogsägaren 1) via skötseln av skogsegendomen 2) på grund av skogsskador och 3) som en följd av aktiv skötsel och användning av skogen.
- Skogsavverkning och dikning förutsätter i allmänhet en anmälan till en myndighet. För en del av åtgärderna krävs tillstånd.
- Skogsägaren har rätt att certifiera sin skog, vilket också för med sig skyldigheter.
- Skogsägaren har rätt att ansöka om statsstöd för skogsvårdsarbeten, naturvård och skydd.

Skogsägaren bestämmer över användningen av sin skog

Till ett ansvarsfullt skogsäggande hör fattandet av medvetna beslut och att sörja för hållbar skötsel och användning av skogen. Skogsägaren sköter skogarnas växtkraft och kolbindning, naturens mångfald, tillståndet i jordmånen och vattendragen samt den sociala hållbarheten inom skogsanvändningen.

Minimivån för skogsägarens ansvar och ramvillkoren för verksamheten definieras i lagstiftningen. Skogsägaren kan inom de gränser som lagen sätter själv välja användningsform för skogen. Skydd av skogen är en användningsform.

Lagen förpliktigar inte skogsägaren att utföra skogsvårdsarbeten eller avverkningar. Skyldigheterna enligt skogsskadelagen utgör ett undantag i de fall då mängden skadat barrvirke överskrider gränsvärdena i lagen. Avsikten är att undvika att skadorna sprider sig på grund av insektsangrepp.

Lagar som styr användningen av skog

De viktigaste rättsnormer som styr skogsägarens verksamhet är:

Skogslagen – minimikrav på och ramvillkor för behandling av skog samt tryggnad av särskilt viktiga livsmiljöer

Statsrådets förordning om hållbar skötsel och användning av skog – bestämmelser som preciserar skogslagens innehåll

Naturvårdslagen – beaktande av skyddsområden, skydd av organismer och naturtyper

Vattenlagen – skydd av vattennaturtyper samt bevarande av vattendrag, småvatten och grundvatten i ett bra skick

Lag om bekämpning av skogsskador – förebyggande av uppkomst och spridning av skogsskador

Fornminneslagen – bevarande av fasta fornlämningar.

Andra rättsnormer: viltskadelagen, lag om enskilda vägar, terrängtrafiklagen, lag om ett temporärt incitamentsystem för skogsbruket (Metka), bygglagen och lag om områdesanvändning (tillstånd för miljöåtgärder, samhällsplaneringens inverkan), marktäcktslagen, inlösningslagen, lag om friluftsliv, renskötsellagen, fastighetsbildningslagen (bl.a. servitut), lag angående vissa grannelagsförhållanden (upphuggande av rå), miljöskyddslagen (förbud mot förorening av mark och grundvatten samt bestämmelser om förebyggande och förhindrande av förorening av vattendrag) samt EU:s natur- och fågeldirektiv.

Rekreationsbruk av skog och jakträtten

Den finländska allemansrätten innebär stora möjligheter till rekreation i skogen utan separat tillstånd av skogsägaren. Allemansrätten innebär bland annat:

- rätt att röra sig till fots, på skidor eller cyklande då detta inte leder till skador
- rätt att plocka vilt förekommande bär och svamp.

Rätten innehåller en skyldighet att inte skada annans egendom. Det är inte tillåtet att göra upp öppen eld eller köra i terrängen med motorfordon utan markägarens tillstånd.

Markägarens tillstånd krävs också för att sätta upp fågelholkar.

Skogsägaren beslutar om jakträtten på sin mark och kan besluta om att arrendera ut den eller överlåta den, till exempel till det lokala jaktlaget. Det är att rekommendera att alltid göra ett skriftligt avtal om arrenderande av jakträtt.

Sammandrag av skogsägarens rättigheter och skyldigheter

Skogsägarens rättigheter och skyldigheter utvidgas då användningen av skog blir aktivare.

Den största delen av skogsägarens rättigheter och skyldigheter hänger ihop med en aktiv skötsel och användning av skogen. Att äga skog för med sig vissa grundläggande skyldigheter. Lagen om skogsskador förpliktigar skogsägaren att vidta åtgärder om en naturlig störning leder till betydande skador i ett trädbestånd av barrträd.

Rättigheter och skyldigheter som hänger ihop med skötseln av en skogsegendom

Rättigheter	Skyldigheter
Frihet att välja sitt eget sätt att nyttja eller skydda skogen.	Söka lagfart efter att fastigheten har bytt ägare.
Rätt att hålla fastighetsrån öppen (bredd 1,5 meter). Grannfastighetens ägare skall informeras när man öppnar en igenvuxen rålinje.	Betala fastighetsskatt för eventuella byggnader och byggplatser.

Rättigheter och skyldigheter vid skogsskador, som uppstått efter en naturlig störning

Rättigheter	Skyldigheter
Rätt att sälja de skadade stammarna. Rekommenderas att lämna en del av den döda veden som livsmiljö för arter som är beroende av död ved.	Skyldighet att avlägsna det skadade barrträdsbeståndet eller andra åtgärder enligt lagen om skogsskador, då mängden skadat virke överskrider gränsvärdena i lagen (lag om bekämpning av skogsskador).
Söka ersättning via skogsförsäkring, ifall en sådan finns.	Göra en anmälan om användning av skog för den planerade avverkningsen. I anmälan kan man precisera att det är fråga om en avverkning som görs med anledning av en skogsskada.

Man kan göra en frivillig anmälan om en skada som drabbat trädbeståndet till Naturresursinstitutet med denna [blankett](#) (på finska).

Rättigheter och skyldigheter som hänger ihop med aktiv skötsel och användning av skog

Rättigheter	Skyldigheter
Rätt att nyttja skogen mångsidigt och få avkastning med tonvikt på de egna målen: - virkesförsäljning - avverkning för husbehov - arrendera ut eller sälja mark - skydd eller återställande - rekreationsbruk - arrendera ut jakträtt - bevilja tillstånd för att använda skogen - annat ekonomiskt nyttjande av skogen. Styra utvecklingen av skogen i önskad riktning med hjälp av skogsbruks- och naturvårdsåtgärder.	Skyldighet att följa gällande lagstiftning vid åtgärder i skogen. - Anmälan om användning av skog före avverkning och anmälan om dikning (vid behov också vid dikningshögläggning) före dikningen påbörjas. En del av åtgärderna förutsätter tillstånd. - Skyldighet att trygga lagstadgade naturobjekt. - Enligt skogslagens förnyelseplikt skall man trygga skogens tillväxt genom att se till att ett nytt bestånd uppstår efter förnyelseavverkning. I beståndsvårdande avverkningsåtgärder, såsom gallringsavverkningar, skall man lämna kvar minst den mängd virke som lagen förutsätter. Träden skall vara utvecklingsdugliga och jämnt fördelade.
Rätt att göra frivilliga överenskommelser som gäller skogen, såsom att ansluta sig till ett skogscertifikat	Skyldighet att följa kraven i det certifieringssystem som man frivilligt har anslutit sig till.
En privat skogsägare har möjlighet att söka stöd för skogsbruket. Stödet kan gälla skogs- och naturvård, skogsvägar samt tillfälligt skydd av skogen.	Lämna in skattedeklaration årligen. Skyldighet att betala skatt på inkomster från skogsbruket, med beaktande av skatteavdrag som gäller skogsbruket.

När skall skogsägaren enligt lagen göra en anmälan om och vad kräver tillstånd?

För skogsägaren är det viktigt att känna till när man måste lämna in en anmälan om en åtgärd och när ett tillstånd är nödvändigt.

Skogsägaren, avverkaren och den som planerar avverkningen har ansvar för att beakta de lagstadgade naturobjekten.

Före man utför en åtgärd kan man använda bland annat tjänsten MinSkog.fi eller vända sig till kommunens miljövårdsmyndighet för att reda ut vilka begränsningar och skyddsbeslut som finns på området.

Anmälningsplikt

- **Anmälan om användning av skog** skall göras innan en avverkning påbörjas. Anmälan om användning av skog lämnas in till Finlands skogscentral och den fungerar som ett tillkännagivande till myndigheten. [Tilläggsuppgifter om anmälan om användning av skog](#) finns på Finlands skogscentrals nätsidor.
- **Anmälan om dikning** skall enligt vattenlagen göras till tillståndsmyndigheten 60 dygn före dikningen påbörjas. Anmälan skall göras för annan än ringa dikning. Det kan vara nödvändigt att göra en anmälan också för bland annat dikningshögläggning och byggande av väg på dikesren. Det är bra att alltid göra en anmälan om dikning; myndigheten kan avgöra om dikningens inverkan är ringa.

Åtgärder som kräver tillstånd

- Åtgärder på **specialobjekt**. Till exempel på **skyddsobjekt** eller på en förekomst av en hotad art kan de planerade åtgärderna kräva undantagstillstånd eller godkännande av myndighet.
- Undantagstillstånd som gäller behandling och skötselåtgärder på **särskilt viktiga livsmiljöer** enligt skogslagens 10 §. På särskilt viktiga livsmiljöer är det möjligt att med undantagstillstånd utföra åtgärder som inte är tillåtna enligt skogslagen, om skogsägaren annars skulle åsamkas förlust eller skada som är större än ringa.
- Enligt vattenlagens 2. kap, 11 § är det förbjudet att äventyra naturtillståndet hos **skyddade vattennaturtyper** (bland annat källor och rännilar). Tillstånds- och tillsynsverket kan i enstaka fall bevilja undantag.
- På **planerade områden** kan en avverkning kräva att man ansöker om **tillstånd för miljöåtgärder** enligt **bygglagen**. Om skogen är belägen i närheten av en tätort är det skäl att reda ut huruvida samhällsplaneringen begränsar behandlingen av skogen på området.
- **Marktäkt** kan kräva marktäktstillstånd. Tillstånd behövs dock inte om marktäkten görs för eget, sedvanligt husbehov eller för jord- och skogsbrukets behov.
- För **dikning** är det i vissa fall nödvändigt att ansöka om tillstånd. Dikning kräver tillstånd till exempel då den orsaker en försämring av skicket hos ett vattendrag.

Statsstöd för skogsvård och skydd

Skogsägaren kan söka stöd av staten för vissa skogsvårdsarbeten. **Metka-stödet** [\[1\]](#) är avsett för privata skogsägare. En privat skogsägare kan ansöka om stöd för vissa skogs- och naturvårdsarbeten, för grundförbättring av skogsväg och för skydd av skogen för en viss tid.

Metka-stöd för olika åtgärder:

- Stöd för vård av plantbestånd och ungskog
- Stöd för vitaliseringsgödsling
- Skogsvägsstöd (inkl. broar)
- Stöd för vård av torvmarksskog
- Naturvårdsstöd
- Miljöstöd
- Hyggesbränningsstöd.

Staten kan också betala stöd för skydd av skogen, om det förekommer objekt som fyller kriterierna för frivilligt skydd på fastigheten. En privat skogsägare kan föreslå sin mark för frivilligt skydd, antingen stadigvarande eller för viss tid via METSO-programmet. Ett tidsbegränsat beslut på 10 år görs i samarbete med Skogscentralen. Frivilligt skydd, som inrättas stadigvarande, gör man enligt överenskommelse med den lokala livskraftscentralen.

Tilläggsuppgifter

Uppgifter om markägarens rättigheter, skyldigheter, ägandeformer och skogsbeskattning finns på [Finlands skogscentrals](#) nätsidor.

Läs mer om samma ämne: Skötsel av en skogsfastighet | [Mål för skogsägande](#)

Litteratur

1. Skogscentralen.fi: Information om metka-stöd (citerat 18.2.2026)

<https://www.metsakeskus.fi/sv/skogsbrukets-stod/metka-stod/information-om-metka-stod>